KARMĖLAVOS SENKAPIO TYRINĖJIMŲ PABAIGA

Kristina RICKEVIČIŪTĖ

2005 m. baigti archeologiniai tyrinėjimai Karmėlavos senkapyje (Kauno r.). Senkapis yra apie 130 m į PV nuo Karmėlavos gyvenvietės ir apie 500 m į ŠV nuo plento Kaunas–Jonava. 200 m nuo senkapio į ŠV yra veikiančios kapinės. Apie 800 m į ŠR įrengtas Karmėlavos piliakalnis.

1975 m. apie ardomą senkapį pranešė Karmėlavos vidurinės mokyklos mokytojas A. Naruševičius. Tais pačiais metais VDKM ekspedicija pradėjo tyrinėjimus (vad. K. Rickevičiūtė). 1975–1977 m. buvo ištirtas 1450 m^2 plotas, aptikti 122 nesudegintų mirusiųjų kapai, datuojami XIV a. pabaiga – XVI a. (*ATL 1974 ir 1975 metais*, V., 1977, p. 142–144; *ATL 1976–1977 metais*, V., 1978, p. 206–210; *LA*, V., 1995, t. 11, p. 73–103). 1977 m. Kultūros ministerijos nutarimu tyrinėjimai Karmėlavos senkapyje buvo nutraukti.

Kelis dešimtmečius kalvelė, kurioje įrengtas senkapis, buvo niokojama, ardoma. Ją arė, kasė duobes, sodino dekoratyvines eglutes, lygino ir stumdė buldozeriu. ŠR ir PR senkapio dalyse kasė žvyrą ir dalį senkapio nukasė. ŠV ir centrinėje senkapio dalyse žemės paviršius nustumtas iki žvyro. Be to, ŠR ir ŠV dalyje iškastos ūkinės duobės ir palaidotos statybinių medžiagų liekanos, įvairios šiukšlės. Atrodė, kad senkapis visai sunaikintas.

1998 m. KVAD pastangomis senkapyje atlikti žvalgomieji tyrinėjimai. Buvo aptiktas 21 kapas. Tyrinėjimai tęsėsi aštuonerius metus (žr. *ATL 1998 ir 1999 metais*, V. 2000, p. 315–318; *ATL 2000 metais*, V., 2001, p. 221; *ATL 2001 metais*, V., 2002, p. 146; *ATL 2002 metais*, V., 2005, p. 119; *ATL 2003 metais*, V., 2005, p. 138–141; *ATL 2004 metais*, V., 2006, p. 128–129; *LA*, V., 2003, t. 24, p. 161–228).

2005 m. senkapio ŠV ir PV dalyse iškastos 5 perkasos (LXX–LXXIV) ir ištirtas 150 m^2 plotas. Kapų neaptikta. ŠV senkapio dalyje žemė nustumta iki įžemio. Plotuose LXX–LXXI iškastos didelės ūkinės duobės, kurių gylis 55–73 cm. Plote LXX ūkinė duobė buvo 5,45x3 m dydžio, su geležiniais vainikais, gelžgaliais, betono gabalų liekanomis. Šioje duobėje aptiktas 13,6 cm ilgio geležinis įtveriamasis peiliukas, žalvarinis kryžinis rankinės apkaliukas nutrupėjusia kilpute ir 3,2x3,1 cm dydžio molinio žiesto puodo šukė lygiu paviršiumi. Perkasos LXXI PR gale atsidengė 3,91x3 m dydžio ūkinė duobė, kurioje rastos dvi molinio žiesto puodo šukelės lygiu paviršiumi. Perkasose LXXII ir LXXIII nuėmus 10–13 cm storio velėną, atsidengė nejudintas rusvas smėlis. Visas kultūrinis sluoksnis anksčiau nustumtas buldozeriu. Perkasoje LXXIV taip pat jokių dėmių nei radinių neaptikta.

2005 m. tyrinėjimų metu Karmėlavos senkapyje kapų neaptikta, nes žemė šioje senkapio dalyje nustumta iki įžemio, čia suverstos šiukšlės ir išlygintas paviršius. Todėl kapai galėjo būti nustumti ir sunaikinti. Ūkinėse duobėse surinkti 5 atsitiktiniai radiniai datuojami XVI a. Ankstesniais metais ištirta ŠR ir PR senkapio dalis. Tyrinėjimai Karmėlavos senkapyje baigti.

COMPLETION OF THE INVESTIGATION OF THE KARMĖLAVA CEMETERY

In 2005 in the NW and SW parts of the Karmėlava cemetery an area of 150 m^2 was investigated. No graves were found, because in this part of the cemetery the ground surface was moved away down to the sterile soil, large garbage pits were excavated and filled with garbage and pieces of concrete. Respectively the graves could have been destroyed. In the site investigated 5 random finds were collected: an iron knife of the 16th century, a bronze cross-shaped fitting and 3 potshards. The NE and SE parts of the cemetery were investigated in preceding years, so the Karmėlava cemetery investigation was completed.

GRUMBLIŲ KAPINYNAS

Algirdas SKRUPSKELIS

2005 m. rekonstruojant Šiaulių–Palangos kelią, buvo atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrimai šalia Grumblių kaimo kapinių bei Irkinių kaimo koplytėlės, kur spėta galint būti kapinynus.

Grumblių kapinynas (Plungės r., Paukštakių sen.) yra 350 m į ŠR nuo kelio Palanga–Šiauliai atsišakojimo į Grumblius, į P nuo Palangos–Šiaulių kelio. Kapinynas buvo įrengtas aukščiausioje kalvos vietoje, kur šiuo metu yra Grumblių kaimo kapinės. Jos 11x11 m plotu aptvertos medine tvorele, apaugusios medžiais. Kapinėse yra kapų antkapinių paminklų, centre stovi apie 5 m aukščio medinis kryžius, kurį 1990 m. gegužės 4 d. pastatė D. Šimkus. Ant vieno antkapio yra užrašas „ATA fundatorius Uršula Kaveckienė amžinajį atilsį". Kapinėse išlikęs ir 1x1 m dydžio koplytėlės pamatas su laipteliu, ant kurio užrašyta „ATA Marijona Mockienė".

Šalia Grumblių kaimo kapinių ištirtos 2 perkasos ir šurfas (iš viso 24 m^2 plotas), rastas 1 griautinis kapas, datuojamas XVI–XVII a.

Kapas 1. Moters kapas (20–25 m. amžiaus) rastas 60–70 cm gylyje. Mirusioji palaidota ant nugaros, ištiestomis ir suglaustomis kojomis, galva į PV. Dešinioji mirusiosios ranka buvo sulenkta ir gulėjo juosmens–dubens srityje. Kairioji ranka padėta ant krūtinės. Mirusiosios griaučiai per vidurį buvo kiek įdubę ir pakrypę į dešiniąją pusę.

Mirusioji palaidota su įkapėmis, kurių dalis galėjo priklausyti ir kitam mirusiajam, nes tirtame plote, kiek aukščiau kapo 1 aptikta pavienių rankų, kojų ir kitų kaulų (matyt, iš toje vietoje buvusio kapo, suardyto laidojant kapo 1 mirusiąją). Maždaug 55–65 cm gylyje įvairiose kapo vietose aptikti 3 žalvariniai signetiniai žiedai, kurių priklausymas kapui neįrodytas. Neabejotina kapo 1 įkapė – žalvarinė grandinėlė, rasta krūtinės srityje, maždaug 65–68 cm gylyje. Kita mirusiajai priklausiusi įkapė aptikta kaklo srityje. Tai žalvarinė sulūžusi sagtelė. Maždaug už 40 cm nuo jos, arčiau krūtinės srities rastos 3 sulipusios sidabrinės monetos (du Žygimanto Senojo ir vienas Žygimanto Augusto pusgrašis). Unikali mirusiosios įkapė aptikta kojų srityje – tai dide-